

כלי אחסון לעניין טבילת כלים

מורנו הרב יצחק מרדכי הכהן רובין

שיעור לכולל ערב עטרת קדושים – י"ט חשוון תשע"ט

בעניין דין טבילתם של כלים שונים המשמשים לאחסון מאכלים וכן כלים המיועדים להעברת מאכלים מצינו מברכה בדברי האחרונים, ושורש הנידון הוא ההגדרה מה נחשב "כלי סעודה" שחייב בטבילת כלים, וגוף הסברא שכלי אחסון פטור מטבילת כלים אין לו מקור וסעד בדברי הגמרא והראשונים ותחילת לימודו הוא מדברי האחרונים, וראינו לנכון לשוב ולשנות פרק זה.

גדר כלי סעודה המחייב טבילה

א. איתא בגמ' ע"ז דף ע"ה ע"ב א"ר נחמן "כלי סעודה אמורין בפרשה" ועיין רש"י שם דכתיב כל דבר אשר יבוא באש ואין דרך להשתמש על ידי האור אלא כלים של צרכי סעודה וכו'. ומשם מקור דבריו של השו"ע ריש סי' ק"כ שכלי סעודה חייבין בטבילה. ומבואר בהמשך הגמ' שכלי שמבשלין בו מאכלים חשיב כלי סעודה וכן כוסות וקערות קיתוניות וצלוחיות.

נמצא מבואר שגדר "כלי סעודה" הוא כלי של "צרכי סעודה", והיינו בין כלי כזה שמכניסים בו את האוכל ובין כלי כזה שאוכלין ממנו, ואין תנאי מסויים שכלי זה יהיה מונח בדוקא על השולחן אלא בכל גוונא שכלי זה מסייע בהכנת צרכי האכילה הרי הוא בגדר כלי סעודה.

ב. ולפי זה נראה פשוט שכל כלי שמסייע להכנת צרכי הסעודה או להבאת האוכלין לסעודה כגון מגשים וקערות שמניחים בתוכם מאכלים שונים הרי הם בכלל כלי סעודה, שהרי הם מסייעים לסעודה, ואף בגוונא שאין אוכלים מתוכם ורק מניחים בתוכם את המאכלים.

דברי הרמ"א שמשפך חייב טבילה

ג. וכפי שמצינו בדברי הרמ"א סעיף ז' שהמשפכות של ברזל או הברזות של ברזל כולם צריכים טבילה, ומקורו בדברי האיסור והיתר הארוך כלל נ"ח דין פ"ז שהוסיף מעט ביאור וז"ל אבל משפך של ברזל ודאי צריך טבילה אע"פ שאין שותין ממנו ואינו אלא להכשרת האוכל, ואפילו הגדולים הרבה מאחר שנוגע במאכל עצמו מידי דהוי איוורה.

חזינן להדיא בדברי האו"ה שכל כלי שמסייע בהכנת המאכלים חייב טבילה בברכה, ואף שאינו כלי בישול ואף שאין אוכלים מתוכו ואינו עולה על שולחן הסעודה, והשימוש של המשפך הוא אך ורק כדי להעביר את היין מהחבית לתוך כלי אחר.

דין זה של האו"ה נפסק ברמ"א ללא חולק, שהוא חייב טבילה בברכה, ולכן פשיטא שמצקות שמוצאים אתן את המאכלים מתוך הסיר וכן מגשים שמביאים אתם את המאכלים, חייבים טבילה בברכה, והכל מטעם הנ"ל שהם כלים שמסייעים לצרכי הסעודה, ולא בעינן בדוקא שיבשלו בכלי או יאכלו ממנו.

דברי הראשונים בדלי המיועד לשאיבת מים

ד. עוד מצינו בשו"ע סעיף ו' דכלי עץ שיש לו חישוקים של ברזל מבחוץ שמעמידים אותו אינו טעון טבילה. והנידון בסעיף זה הוא אי אולינן בתר המעמיד או לא, ודעת מהר"ם מרוטנבורג

המובאת במרדכי רמז תתנ"ט שאולינן בתר המעמיד. והנה המעיין בגוף דברי המרדכי יראה שאותו כלי עץ המוקף בחישוקים של ברזל היה דלי ששואבין בו את המים, וז"ל המרדכי "והני דליים ששואבין בהם את המים והם מחושקין ברזל מסביב אין צריך טבילה ורבינו מאיר מצריך להם טבילה".

והנה אותם דליים שימשו את האדם לשאיבת המים, והיו המים מאוחסנים בתוכם עד שהיו נוטלים מהן לשתות, ובפשטות לא היו מביאים דליים אלו לשולחן הסעודה, דדליים ששואבים בהם מים הם אינם "כלים קטנים". וחזינן דזה היה פשיטא לכל הראשונים [הן החוששים לדין מעמיד ומצריכים טבילה, וגם אלו שלא הצריכו טבילה] שדלי זה נחשב "כלי סעודה" וכל הנידון הוא רק אם אזלינן בתר מעמיד או לא.

ה. נמצינו למדים מדברי הראשונים וגדולי הפוסקים שהגדרת "כלי סעודה" הוא כל כלי שעוזר ומסייע בתהליך הכנת האוכלין לסעודה, ואין תנאי בדוקא שכלי זה יהיה מונח על שולחן הסעודה, שהרי גם סירים ומחבתות אינם מונחים על שולחן הסעודה, וכן הדליים ששואבים בהם מים וכן המשפכות והברזות למיניהם. אלא כל שהכלי מסייע בהכנת האוכלים ומשמש לצורך הסעודה חייב טבילה.

דברי הפוסקים שדנו אודות כלי אחסון

ו. והנה דנו הפוסקים אודות כלי חרס המצופים באבר ונועדו לאחסון היין כיצד יטבילן מפני גודלם, ועיין בחידושי רעק"א סו"ס א' שהביא מדברי כנה"ג שכתב דנחלקו הפוסקים בדינם, יש שכתבו שאכן צריכים טבילה ואין תקנה אלא ע"י הערמה, ויש שדנו לומר שאינן צריכין טבילה, דדוקא כלי סעודה צריכין טבילה ואלו החביות אינן רק כדי להכניס בהם היין לקיום. עוד הביא הכנה"ג שבאו"ה דין פ"ח כתב דכלים גדולים ששומרים בהם את היין צריכין טבילה, וכתב הכנה"ג שאולי יש לחלק לדינא בין כלי החייבים בטבילה לכו"ע כגון מתכת לבין המצופים רק מבפנים עיי"ש.

והנה לא נתברר להדיא בדברי הכנה"ג הנ"ל מה טעמם של החולקים בזה, ולכאורה דעת האו"ה שגם כלי אחסון חייב טבילה, היות שמאז שהוכנס לכלי חשיב תחילת שימוש ככלי סעודה שהרי הוא עוזר ומסייע בשמירת המאכלים. ובדעת הסוברים שכלי שנועד לאחסון אינו נחשב "כלי סעודה" ואינו טעון טבילה, אפשר לומר בתרת: [א]. דכלי סעודה מיקרי כל כלי שנועד לעזור ולסייע לסעודה הן בהכנת האוכלין והן בשימוש אכילתן, ואילו כלי שמשמש לאיחסון הרי שימושו הוא למטרה הפוכה ממש שהוא נועד

מו"מ בדברי שו"ת בית יהודה

ח. ועיין בשו"ת בית יהודה סי' ל"ב שדן אודות כלי זכוכית מצופים בנסרים שנועדו לשימור היין אמאי אין מטבלין אותם [וכינה אותם כלי זכוכית קטנים, ונראה שהמכוון בדבריו שהם קטנים ביחס לאותם כלים גדולים שאיירי בהם בכנסת הגדולה, אבל עדיין היו אלו כלים גדולים מעט שתוארם הוא כלי אחסון, וכפי שידוע שישנם כלי זכוכית גדולים שמאחסנים בתוכם יין והם מחופים בנצרים למנוע שבירתם], ודן שם אמאי נהגו העולם שלא להטבילם, ודן לומר שאינם נחשבים כלי סעודה.

וכתב בתוך דבריו וז"ל "מ"מ נראה כיון דאין משתמשים בהם לשמות מהן ממש כמו כוסות וגם אין מבשלים בהם כמו קדירות לא חשיבי כלי סעודה דהרי אינן עשוין אלא לקיום היין ודמו לחביות וכיוצא דמכניסין בהן לקיום דלא שייכא בהו טבילה אפי' יהיו מצופין בהיתוך זכוכית משום דבעינן תשיש שיהיה דבר המכשירו ומתקנו לאכילה ולכך אמרינן סכין של שחיטה או הפשטה כיון דעדיין צריך הבשר בשול אין להטבילו זולתי סכין שמשתמשין בו על השולחן לחיתוך פת ובשר ומיני אוכלין. ואין להקשות מדין המשפכות והברזות של ברזל שכתב מור"ם ז"ל סעיף ז' דצריכין טבילה יעו"ש אף על גב דאינן עשוין לא לשתייה ולא לבשל. דשאני התם דשייך שימושן בשעת שתייה כדי להמשיך היין על ידן ומוכרחין הם והו"ל כבישול על האש דזהו תיקון של הכשר השתייה אבל הצלוחיות הנזכר לא נעשו אלא לקיום היין וכי האי גוונא לא חשיבי כלי סעודה".

והנה דברי הבית יהודה צריכין בירור, דאחר שנקט שכלי המכשירו ומתקנו לאכילה חייב טבילה, ולכן סכין של שחיטה פטורה, ורק סכין שחותכין עמה פת ובשר על השולחן חייבת, הוקשה לו אמאי משפך חייב טבילה, והרי אינו עשוי לא לבשל ולא לאכול ממנו, ותירץ דשאני התם דשייך שימושן בשעת שתייה כדי להמשיך היין על ידן ומוכרחין הם והו"ל כבישול על האש דזהו תיקון של הכשר השתייה.

ולכאורה צ"ע בכוננתו, דאחרי שהוקשה לו מדין משפך שאין מביאים אותו לשולחן הסעודה ובכל זאת חייב בטבילה בברכה, ביאר שלא צריכין בדוקא כלי שמבשלין בו ולא כלי שאוכלין ממנו וגם לא כלי שמביאין אותו לשולחן הסעודה, אלא דזה גופא ששייך שימושן בשעת שתייה כדי להמשיך את היין ומוכרחין הן, אזי הרי הם ככלי בישול, דזהו תיקון של הכשר שתייה. וא"כ מבואר מדבריו להדיא שלא בעינן בדוקא שייבאו את הכלי לשולחן הסעודה אלא כל שהכלי מיועד לתיקון הכשר השתייה הרי הוא בכלל כלי סעודה. וצ"ב מה התנאי של "ומוכרחין הן", וכי כלי שאינו מוכרח ואפשר לאדם להשתמש בידיו במקום הכלי ואעפ"כ משתמש עם כלי פקע ממנו שם כלי סעודה, והרי סו"ס כלי זה מסייע לסעודה ומה איכפת לן שיכול גם להסתדר בלעדיו.

וכדמות ראייה לנידון כעין זה יש להביא מדברי הגהת סמ"ק המובאת בהגמ"י דפוס קושטא פי"ז ממ"א ה"ג, דרחיים של פלפלין התחתון שהוא כלי קיבול שלתוכו נופל הפלפל הטחון אינו צריך טבילה לפי שהוא עשוי כולו מעץ, ומשמע להדיא שאם היה ממתכת היה טעון טבילה, ואף שאינו כלי שמוכרח להכנת האוכל, שהרי אפשר בדוחק לשים תחתיו גם בגד וכדומה לקלוט את הטחון, ומ"מ אל"ה שהוא עשוי מעץ היה חייב בטבילה.

לשמש את האוכלין והמשקין שאינו חפץ לאכול מהם, והיינו "נתנת האוכל לקיום" נמצא שאינו משמש כלל לצרכי סיוע והכנת הסעודה. [ב]. עוד מצטרפת בזה סברא נוספת דכלי כזה אף אי נימא שמסייע משהו בשמירת האוכלין, מ"מ אין זה אלא בבחינת "לפני דלפני", וכעין הסברא המובאת בפוסקים בסכין של שחיטה וסכין של הפשט ושאר כלים שמסייעים להכנת האוכלין בשלב מוקדם מאוד כאשר האוכלין עדיין אינן ראויים לאכילה, דאף שאה"נ כלים אלו מסייעים בהכנת הסעודה, מ"מ כיון שסיועו הוא מוקדם אין הם נכללים בגדר "כלי סעודה".

שו"ר במקור הדברים בשו"ת רבי יהוסף מליריאה סי' י' ויש בנותן טעם להביאם כיון שיש בהם מקום עיון, עיי"ש שכתב דכלים גדולים אלו פטורים מטבילה, דמבואר בגמ' ע"ז דף ע"ה ע"ב דכלי סעודה אמורין בפרשה, ופרש"י כלי סעודה אמורים מדכתיב כל דבר אשר יבוא באש ואין דרך להשתמש על ידי האור אלא כלים של צרכי סעודה ובהנהו כתיב וטהר אבל זוזא דסרבלא לא, הרי שפרש"י שדוקא כלי סעודה שדרכן להשתמש על ידי האור, ואילו החביות הגדולות אין דרכן להשתמש על ידי האור כי אם להכניס בהם יין לקיום, וכ"נ מדברי הפוסקים שלא הזכירו כי אם כוסות וקיתונות וצלוחיות ויורות וקומקומין שהם כלים שיכולים להשתמש בהן ע"י האור אבל דבר אחר לא, עוד הבאתי ראייה מסכין של שחיטה שאינו צריך טבילה משום שאינו נקרא כלי סעודה כמו שכתבו הפוסקים.

והנה טעם זה שביאר שדוקא כלי סעודה שדרכן להשתמש על ידי האור רק הם חייבים בטבילת כלים, צ"ע שהרי הפוסקים לא הביאו תנאי מעין זה לדינא וכללו בכלל כלי סעודה גם כלים אשר אין דרכם כלל להשתמש בהם באור וכגון רחיים ומשפכות וברזות וכלים המצופים אבר. עוד יש לעיין מה כוונתו בראיה שהביא מסכין של שחיטה, האם זהו המשך לדבריו הקודמים וגם בסכין של שחיטה הטעם משום שאין משתמשים בו על ידי האור, או דסכין של שחיטה הוא מטעם אחר וכפי שכתבנו לעיל דמשמש את האוכל בשלב מוקדם ביותר.

מ"מ נראה שמריהטת דברי הראשונים וגדולי הפוסקים מוכח שלא סברו את ביאורו של הר"י מליריאה הנ"ל, אף שכנראה מנהג העולם היה כפי שמעיד שם בתשובה שלא טבלו כלים אלו.

הגדרת כלי אחסון

ז. והיה נראה לומר שכל דברי הפוסקים הנ"ל שדנו לפטור כלי אחסון מטבילה איירי בכלים גדולים שמשמרים בהם את המאכלים לימים הרבה והם אינם תחת ידו של אדם תדיר אלא מכניסים לקיום וכגון כלים שמונחים במרתפים ובאוצרות כדרך שהיו משמרים את היין, שאז אין אנו רואים את הכלים האלו ככלים שעוזרים ומסייעים לצורך הכנת המאכלים ואינם בגדר כלי סעודה, אבל כלים שנמצאים תדיר בשימוש האדם והוא מניח בתוכם אוכלים או משקים ושוב נוטל מהם לצורך הכנת האוכלים או המשקין, הרי זה בכלל כלי סעודה שהוא מסייע ומשמש את האדם לצורך הכנת האוכלים, וכמו שדלי לשאיבת המים חשיב אצל הראשונים כלי סעודה, אף שכל שימוש הוא להביא את המים מהנהר או מהבאר לביתו ולשמר בתוכו את המים עד השימוש בהם, וכמו משפך שכל מטרתו להיות כגשר להוצאת היין מהחבית, ולכו"ע הוא נחשב כלי סעודה וחייב טבילה בברכה, ואף שאינו עולה על שולחן הסעודה.

וכאמור לעיל אפשר לומר בסברת הדבר בתרתי: [א]. דכיון שכלי סעודה עניינו כל כלי שמסייע לסעודה הן בהכנת האוכלין והן בשימוש אכילתן, ממילא כלי כזה אשר עיקר שימושו הוא למטרה הפוכה והיינו "נתינת האוכל לקיום" הרי שאינו משמש כלל לצרכי סיוע והכנת הסעודה. [ב]. עוד מצטרפת בזה סברא נוספת דכלי כזה אף אי נימא שמסייע משהו בשמירת האוכלין, מ"מ אין זה אלא בבחינת "לפני דלפני", וכעין הסברא במובאת בפוסקים בסכין של שחיטה ושל הפשט ושאר כלים שמסייעים להכנת האוכלין בשלב מוקדם מאוד כאשר האוכלין עדיין אינן ראויים לאכילה, דאף שאה"נ כלים אלו מסייעים בהכנת הסעודה, מ"מ כיון שסיוען הוא מוקדם אין הם נכללים בגדר "כלי סעודה".

גדר כלי אחסון משתנה בין הכלים השונים

יג. ונראה לפי כל הנ"ל שגדר "כלי אחסון" משתנה מאוד בין כל שימוש ושימוש, ודרך משל כלים וצנצנות שמחמיצים בהם מיני ירקות לזמן קצר חייבים בטבילה בברכה, דנחשבים כעין קדירה העומדת ומיועדת להכנת התבשיל, וגם סו"ס כלי זה מסייע להכנת המאכל, ומה לי קדירה המונחת על האש או כלי זכוכית זה המונח בחמה.

כלי אחסון המיועד להחזיק אוכלין מבושלים במקור

יד. וכן נראה דכלים המיועדים לאחסון בתוכם מאכלים מבושלים בתוך המקור וכדומה, וכל שימושן הוא לאחסון בלבד, וכאשר רוצים להגיש את המאכלים לשולחן מוציאים אותם מתוכם ומניחים אותם לתוך כלי הגשה או לתוך כלי האכילה, דגם זה לא מיקרי כלי אחסון אלא כלי סעודה, שהרי הם משמשים כגשר בין הסיר שבו התבשל המאכל לבין הצלחת שבה יאכלו את המאכלים, ואין זה נחשב כחביות של יין שעומדות לקיום שאז חשיב כמי שמסלק את האוכל מדרכו לעבר הסעודה, ועוד ששימוש זה של אחסון מאכלים מבושלים לא חשיב "לפני דלפני" אלא חשיב ככלי המסייע ומשמש לצרכי הסעודה.

טבילת כלי לשמירת מים חמים [טרמוס]

טו. וכלי לשמירת מים חמים [המכונה "טרמוס"] פשיטא דהוי כלי סעודה ולא כלי אחסון, חדא שהוא בכלל משמשי הסעודה ששומר על חום המים, דמה לי כלי שמחמם בו את המים ומה לי כלי המשמר שישאר בחומו, ועוד שכלי זה מוזגין ממנו לכוסות לצורך שתיה, וזה עצמו משוויה ליה כלי סעודה, שהרי לא בעינן שהשתיה תהיה על שולחן ערוך ומפה פרוסה על גביו, אלא כל שהוא משמש את האדם לצורך שתייתו חשיב כלי סעודה, ועוד דלא גרע ממשפך דנחשב כלי סעודה גמור, ועוד שאינו כחבית ודומיה שעיקר תשמישן הוא לתת בתוכם את היין לקיום לזמן, משא"כ כלי זה שהוא כגשר בין המיחם לבין הכוס.

כלי אחסון שאינו עולה על שולחן הסעודה

טז. מכל הלין נראה שאין מקור נאמן לכך שגדר כלי סעודה הוא רק כלי שאוכלים ממנו או שמכינים בו את האוכל או שהוא מוגש בדוקא על שולחן הסעודה, דדבר זה קשה בסברא דאם כלי זה מוגש על שולחן הסעודה ואין אוכלין ממנו אלא מוזגין ממנו לתוך כוסות

ט. עוד יש לעיין בסוף דבריו שכתב שאין לחלק בין חביות גדולות לבין צלוחיות קטנות, וז"ל "דכפי הטעם הנאמר בפייטור החביות הגדולות שהוא שאין משתמשין בהן ע"י האור יש לפטור ג"כ מהן טעמא אלו הצלוחיות דהא ליכא תשמיש באור ולא חזי לשותת מהן, ואף אם היא הלכה רופפת פוק חזי מאי עמא דבר ומימינו לא ראינו ולא שמענו מי שהצריכן טבילה", ודבריו בזה צ"ע שקבע שגדר "כלי סעודה" הוא דוקא כלי שמבשלים בו או שותים ממנו, שהרי הבאנו לעיל מכמה וכמה ראשונים וגדולי הפוסקים שגם כלים כאלו שלא מבשלין בהם ולא שותים מהן כדוגמת דלי לשאיבת מים ומשפך ובית קיבול של רחיים כולם חייבים בטבילה.

י. ומכל הלין נראה שדברי הבית יהודה בהגדרת שם "כלי סעודה" הם דלא כריהטת דברי הראשונים וגדולי הפוסקים, ואפשר שעיקר כוונתו היתה בתשובה זו לדמות כלי זכוכית אלו לחביות הגדולות שכל מטרתם היא אך ורק לשימור היין ולכן אין כלי סעודה, אבל אין הכרח להרחיב בזה ולומר שכל כלי שאינו נמצא על שולחן הסעודה פטור מטבילה.

דעת האחרונים בדין כלי זכוכית המיועדים לשימור יין

יא. והנה בהגהת יד אפרים שהביא את דברי הבית יהודה משמע להדיא שלא סבר כוותיה, ואחר שהביאו כתב וז"ל שמנהג הוא להטביל את הצלוחית הגדולים שקורין בלשון אשכנז פלעש"ר ובוטל"ס, ואם כן אף שזה מוקף בסיב אין זה פוטר מטבילה, ולא ראיתי נזהרין בזה. גם בספר בית דוד יור"ד סי' ס"ב דחה את דברי הבית יהודה הנ"ל וכתב שמשמעות דברי הראשונים דלא כוותיה. ובספר שיורי ברכה יור"ד סי' ק"כ ובבא"ח פרשת צו אות ט"ו כתבו לטובלם בלי ברכה.

יב. ולפי העולה מדברי הראשונים והפוסקים בדין זה היה נראה טפי שעיקר סברת הפוסקים כלי אחסון מטבילה, היינו בכלים המאוחסנים שלא תחת ידו של האדם אלא נמצאים במרתף ובאוצרות היין, והם אינם משמשים את האדם תדיר בהכנת המאכלים, אבל לו יצוייר כלים כאלו שהם מיועדים לאחסון והם משמשים את האדם תדיר, כגון כלים הנמצאים במטבח ומכניסים בתוכם מיני תבלין וכדומה, ומערים מתוכם לתוך המאכלים, אזי אף שעיקרם הוא לאחסן בהם את מיני התבלין, מ"מ כיון שהם עומדים לשימוש תדיר הרי הם בכלל הכלים המסייעים להכנת האוכל וכעין דלי ומשפך ובית קיבול הרחיים. [ועיין בערוך השולחן סי' ק"כ סעיף ל"ט שכתב ליתן טעם אמאי לא ראינו מעולם שיטבילו יורות של ברזל או של נחושת הקבועים בתנורים שמחממין בהם הרבה חמין, דכלי סעודה לא מיקרי אלא כשמתלטלין אותם ממקום למקום, עוד אפשר לומר דכל כלי שהיא גדולה מדאי והיא עשויה שממנה ישפכו לכלים קטנים ג"כ אינה נקראת כלי סעודה והיא כלי אוצר, ולכן לא ראינו מעולם שיטבילו חביות גדולות של מתכות האצורים בהם מים או שאר משקין דכיון שהיא גדולה יותר מדאי אינה נקראת כלי סעודה, דכלי סעודה הוא מה שמשתמשין בהם אצל התנור ובבית המבשלות ובשולחן האכילה ולא הכלים הגדולים שלהם מיוחד מקום בפני עצמו].

מה מייחדו לכך שהוא כלי סעודה, ומה לי אם מזגו מתוכו במטבח או שמזגו מתוכו על השולחן, בשניהם מסייע הוא בשווה ממש לאכילה.⁸

טבילת בקבוקים וצננות

יז. והנה דנו האחרונים בדין טבילת בקבוקים וצננות שיש בתוכם משקה, ושורש הנידון הוא בתלתא אנפי: [א]. כשישראל ממלא בתוכם משקה לצורך סחורה האם צריך לטבול אותם לפני השימוש. [ב]. כאשר קונה מישראל או מנכרי בקבוקים אלו כשהם מלאים כיצד משתמש בהם. [ג]. אחר שנתרוקנו ובא למלאות אותם שוב.

והמנהג הפשוט היה שכאשר קנו כלים אלו מלאים באוכלין או משקין לא ריקנו אותם אלא השתמשו בהם כפי שהם מבלי לרוקן אותם ולהטבילם ושוב למלאות בהם את האוכלים, וכתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין בקו"א סי' ה' אות קל"ו שהוצאת האוכל לא חשיב שימוש ואנו דנים את האדם רק כמרוקן מתוך הכלי ולא כמשתמש. ולא מצאתי לע"ע בפוסקים שיאמרו שטעם הפטור מטבילה הוא כיון שכלים אלו הם כלי אחסון ולא כלי סעודה, ואמאי לא נימא הכי והרי דרך תשמישן הוא לשמור בהם את האוכלים ואח"כ מרוקנים מתוכם לתוך כוס או צלחת וכדומה, [גם מה שמובא בשם החזון איש שהורה לרוקן קופסאות שימורים שהגיעו מחו"ל, לכאורה אמאי לא נימא דהוי כלי אחסון]. ומה שכתב מהרי"ל דצ"ל בהמשך דבריו ששמע מאמו שאביו דצ"ל אמר שלא צריכים להטביל את הצלוחיות ולא ידע מה טעמו, לא נתבאר בדבריו על איזה אופן קאי האם על מה שהישראל ממלא את הצלוחיות או על מה ששותין מתוכם, וממילא גם לא נתברר מה היה טעמו לפטור מטבילה.

יח. וחזינן שלא פשיטא להו כלל לפוסקים להגדיר כלים אלו ככלי אחסון, ולכאורה הטעם בזה שאין אלו כלים הנמצאים באוצר אלא הם כלים שנועדו להשתמש מהם וליקח מהם לצורך הבישול התדירי ושימושם הוא סמוך ונראה לקדרות וממילא חשיבי בכלל כלי סעודה. [עוד אפשר שכיון שסברא זו של כלי אחסון שנויה במחלוקת, אפשר שסמכו עליה להקל רק בכלים גדולים].

יט. ועיין בדברי הקצשו"ע סי' ל"ז שכתב י"א שכלי זכוכית גדולים שאין שותין מתוכם רק שמחזיקין בהן את המשקאות לערות

מהן לתוך הכוסות, לא חשיבי כלי סעודה וא"צ טבילה, וי"א דצריכין טבילה ויש להטבילם בלא ברכה.

הנה כלים אלו [דהיינו בקבוקים] יש מקום לדון אותם כדבר אמצעי שמחד גיסא יש להחשיבם ככלים שנועדו לקיום שהרי כשמכניסים משקין לתוכם מתכוונים שיהיו שמורים בתוכם עד השימוש, ויש לדמותם קצת לכלי יין גדולים שגם שם מטרתם היא לשימור, ומאידך גיסא יש מקום לומר שכיון שבשעת השימוש מערים מתוכם לכוסות הרי ששימושם מסייע להכשר והכנת הסעודה, ונראה דלכן דן הקצשו"ע לחייב אותם בטבילה אך בלי ברכה, ואין ללמוד מדבריו לכל כלי אחסון, די"ל דון מינה ואוקי באתריה, דדוקא בקבוקים שיש בצורת שימושם איזה דמיון לחביות שמכניסים בהם יין לקיום, אבל לא לשאר כלים שמאחסנים בהם שתואר שימושם שונה וכמבואר לעיל.

ולפי מה שנתבאר לעיל היה נראה טפי שכלים כדוגמת בקבוקי שתיה דידן אינם נחשבים ככלי אחסון שהרי משתמשים בהם לצורך שתיה והם מוגשים על שולחן הסעודה, וממילא יש לדון טפי שתוארם ככלי סעודה ולא ככלי אחסון.²

העולה מכל הנ"ל:

א. כלי סעודה החייבים בטבילת כלים בברכה, הם כלים שנועדו לסייע בהכנת המאכלים ובאכילתם, ולא בעינן בדוקא שכלים אלו יהיו עולים על השולחן הסעודה.

ב. כלים גדולים שנועדו לאחסן בתוכם אוכלין ומשקין לימים הרבה נהגו העולם שלא להטבילם ויש מהפוסקים שכתבו דהטעם בזה משום שהם כלי אחסון ולא כלי סעודה.

ג. נראה שיש להבחין בין סוגים שונים של כלי אחסון, ויש לדון בזה כל מקרה לגופו, וכלים שנועדו לשמש ולסייע בהכנת הסעודה אף שאין הם כלי בישול ממש, הרי הם בכלל כלי סעודה, וכדין המשפכות שנקטו הפוסקים שחייבים טבילה בברכה. ולכן פשיטא שכלי לשמירת מים חמים המכונה "טרמוס" חייב טבילה בברכה. וכן כלים שנועדו לאחסון מאכלים לזמן קצר והם נמצאים בשימוש תדירי אצל האדם, וכן כלים המיועדים לשימור אוכלים במקרר, נראה שכל אלו חייבים טבילה בברכה.

ד. מצקות ומגשים הרי הם בכלל כלי סעודה וטעונים טבילה בברכה.³

ה. נחלקו הדעות לגבי בקבוקי שתיה שמטרתם לשימור המשקה האם חייבים בטבילה ואם הם מוגשים על שולחן הסעודה חייבים הם בטבילה.

² וכאשר אוצר בית הדין בראשות הגר"נ קרליץ שליט"א הוצרכו למלאות יין בבקבוקים הקפידו לטבול אותם לפני שמילאו בהם את היין. מה שנדפס בקונטרס קיצור הלכות טבילת כלים עם הוראות מהגר"ש אלישיב זצ"ל באות י"ז צריך בירור, ועיי"ש בהמשך באות י"ח דברים הנראים כסותרים, שכתב שכלי אחסון המגיעים מחו"ל אין צריך לרוקן מהם את האוכלין, אבל כאשר רוצה להשתמש בהם אחרי שהתרוקנו חייבים טבילה בברכה, אף שהם לאיחסון בלבד. ועיין בספר ישא יוסף יוד"י סי' כ"א שהביא שלא סמך הגריש"א זצ"ל על סברת כלי אחסון לגבי בקבוקים ובפרט אלו שמובאים על שולחן הסעודה.

³ ומה שנדפס בקונטרס קיצור הלכות טבילת כלים עם הוראות מהגר"ש אלישיב זצ"ל באות י"ז צריך בירור.

⁸ ואין להביא ממש"כ בספר מנחת שלמה ח"ב סי' ס"ו שכלי אחסון הוא רק בדוקא כלי שמביאים אותו לשולחן הסעודה, דכל דבריו שם הם לאפוקי שלא נדמה מלחיה ובקבוק סיפולוקס לבקבוקים שעליהם דן בשו"ת בית יהודה הנ"ל, וכפי שכותב שם הגרש"א זצ"ל שכלים אלו כגון מלחיה וסיפולוקס נראה לו שהם ממש כלי סעודה. גם מה שמובא בספר טבילת כלים משמו, נלענ"ד שאין זו הלכה קבועה שרק כלים שמביאים אותם לשולחן הסעודה מיקרו כלי סעודה, אלא כוונת הדברים שכלים כאלו שמביאים אותם לשולחן הם בודאי כלי סעודה ואינם בגדר כלי אחסון. [ועיי"ש בתשובתו הנ"ל שדן אודות מדפי מקרר האם צריכים טבילה ולא הזכיר אפילו ברמז שאלו הם כלי אחסון, אף שעיקר מטרתם היא אחסון המאכלים, ועוד שאינם עולים על שולחן הסעודה, ונראה שהיה פשיטא ליה שא"א להגדיר כלים אלו ככלי אחסון וכנ"ל].